

Dr hab. Andrzej Sałata

Lublin, 19 sierpnia 2019 roku

Katedra Warzywnictwa i Ziolarstwa

Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

### Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Lidii Gunerka-Marciniak pt.: „Koszty jako czynnik konkurencyjności w produkcji warzyw gruntowych w Polsce i wybranych krajach UE”, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Lilianny Jabłońskiej.

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska składa się z 6 rozdziałów przy czym 3 podzielono na podrozdziały pierwszego lub pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia zależności hierarchicznej. Są ze sobą powiązane i tworzą logiczną całość, zwiększa to czytelność, ułatwia analizę omawianych treści i jest zgodne z przyjętym układem dla prac naukowo-badawczych i doktorskich. Pracę napisano dobrym językiem, z zastosowaniem poprawnej terminologii naukowej i starannie przygotowano pod względem edytorskim.

Z uwagi na znaczenie produkcji ogrodniczej i znaczny potencjał produkcyjny, wybór tematu rozprawy uważam za trafny, celowy, i ważny z naukowego, a przede wszystkim praktycznego punktu widzenia. Doktorantka podjęła badania nad ekonomiką gospodarstw ogrodniczych w Polsce oraz skonfrontowała je z podobnymi gospodarstwami w Unii Europejskiej. Potencjał produkcyjny gospodarstw polskich i przewaga nad konkurencją decydują o dalszym ich rozwoju. Zdolność konkurencyjna gospodarstw warzywniczych jest szczególnie interesującym tematem badawczym, o dużym znaczeniu gospodarczym, chociaż trudnym do realizacji i wymagającym dużego zaangażowania naukowego. Polska jest znaczącym producentem warzyw w Unii Europejskiej, po Hiszpanii, Włoszech i Francji. Bezpośrednim czynnikiem decydującym o pozycji konkurencyjnej polskich gospodarstw ogrodniczych są niskie koszty produkcji. Na stronie 13 Autorka pisze, że w dłuższej perspektywie o konkurencyjności decyduje efektywność wykorzystania potencjału produkcyjnego gospodarstwa. Doktorantka w swojej rozprawie poddaje analizie dwa zasadnicze problemy badawcze:

1. Konkurencyjność kosztową polskich gospodarstw na tle wybranych krajów Unii Europejskiej
2. Zdolność konkurencyjna w zależności od typu gospodarstwa, wielkości ekonomicznej i regionu kraju

Dociekając odpowiedzi na te zagadnienia Autorka przyjęła hipotezę główną, że koszty produkcji są istotnym czynnikiem decydującym o konkurencyjności polskich warzyw na rynku Unii Europejskiej. Rozważa także pięć hipotez pomocniczych zgodnie z którymi polski sektor warzywniczy charakteryzuje się wysokim poziomem konkurencyjności pod względem potencjału produkcyjnego, a wynika to głównie z minimalizowania wynagrodzeń i małej efektywności czynników produkcji. Dodatkowo formułuje tezę, że w polskich gospodarstwach występuje duże zróżnicowanie kosztów i efektywności produkcji, co wynika ze specyfiki uprawy różnych gatunków roślin. Doktorantka jednocześnie przyjmuje przesłankę, że szansą dla rozwoju polskiego warzywnictwa jest zwiększenie powierzchni upraw w gospodarstwach.

Autorskie a zarazem oryginalne postawienie celów i hipotez badawczych rozprawy uważam za aktualne i interesujące. Realizacja przyjętej koncepcji pozwoliła na ukształtowanie struktury rozprawy, którą uważam za trafną i logiczną.

**Przegląd literatury** przedstawiono na 21. stronach co stanowi 11% objętości pracy. Wykorzystano tu 212 pozycji piśmiennictwa, spośród których 126 prac tj. 59% opublikowano po roku 2010. Świadczy to o istotnym znaczeniu podjętych badań naukowych oraz o ich aktualności. Doktorantka przyjęła słuszną i celną strategię badawczą, na podstawie danych literaturowych przedstawiła szczegółowo rozwój warzywnictwa jako działu polskiego sektora rolnego, zdefiniowała pojęcie konkurencyjności kosztowej w gospodarce i wyjaśniła jakie jest jego znaczenie w ocenie efektywności produkcji. Rozdział ten jest bardzo dobrze opracowany, w sposób wnikliwy, chociaż wybiórczo, przedstawia dotychczasowe osiągnięcia i stan badań światowych w zakresie omawianych zagadnień. Przedstawione wywody są poprawne i świadczą o dobrym opanowaniu i zrozumieniu zagadnień będących przedmiotem badań. Ten fragment rozprawy sprawia korzystne wrażenie, stanowiąc świadectwo dobrego opanowania przez Autorkę materiału teoretycznego.

**Materiał i metody badań** przedstawiono i scharakteryzowano tu szczegółowo zastosowane metody analiz do oceny potencjału produkcyjnego sektora warzywniczego w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej. Poprawność metodyczna przeprowadzonych analiz porównawczych nie budzą zastrzeżeń gdyż należą do standardowych w ekonomice. Główne

zróznicowania regionalnego kosztów produkcji warzyw w Polsce. Autorka poszukuje tu związków przyczynowych prowadzących do różnic pod względem konkurencyjności i potencjału rozwojowego pomiędzy regionami w Polsce. W tej części pracy przywoływane przez Doktorantkę argumenty dowodzą o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W opracowaniu własnym scharakteryzowała koszty i wyniki ekonomiczne uprawy wybranych gatunków warzyw w gospodarstwach województwa kujawsko-pomorskiego. Autorka wykazała się tu dużą umiejętnością i dojrzałością w interpretacji wyników, co świadczy o dobrym opanowaniu metodologii badań empirycznych.

Tak bogata i wszechstronna analiza porównawcza (wymagana do oceny efektu ekonomicznego gospodarstwa) wskazuje na dużą wiarygodność oceny produktywności czynników produkcji oraz bardzo dobre zaplanowanie metodyki badań.

**Rozdział podsumowanie** przedstawiono na 6 stronach. Rozdział ten składa się z 10 punktów. Jest napisany poprawnie, a Autorka bardzo wnikliwie analizuje i interpretuje uzyskane wyniki. W rozdziale tym Doktorantka zweryfikowała hipotezy badawcze wykazała przy tym dojrzałość i dobre opanowanie naukowego warsztatu.

Podsumowaniem pracy są **wnioski** wyprowadzone na podstawie uzyskanych wyników. Rozdział wnioski składa się z 2 punktów. Są one na ogół dobrze sformułowane w pełni udokumentowane zebrany materiał badawczym. Jednak są zbyt ogólne i wymagają doprecyzowania. Moim zdaniem dla przejrzystości całej pracy należałoby w sposób prosty i konstruktywny odnieść się w nich do przyjętych hipotez badawczych.

Moje uwagi w stosunku do interpretacji wyników i stawianych hipotez przez mgr Lidie Gunerka-Marciniak mają jednak głównie charakter polemiczny i nie umniejszają wysokiej oceny pracy doktorskiej.

W końcowej części pracy zamieszczono: **bibliografię** (rozd. 7 i 8), spis tabel i rysunków. Bibliografia jest wykazem 212. pozycji, w większości prac naukowych oraz prac w języku polskim. W spisie literatury znalazłem trzy pozycje literatury które nie mają odniesienia w tekście pracy. Z kolei w tekście pracy znalazłem pięć pozycji literatury na które Doktorantka powołuje się, a których brakuje w spisie literatury. Przy 26. pozycjach literatury nie podano zakresu stron lub zakres został podany nieprawidłowo. Z obowiązki recenzenta zwracam uwagę na drobne i stosunkowo nieliczne błędy w opisach lub błędy stylistyczne, które zaznaczyłem bezpośrednio w tekście rozprawy doktorskiej. Przy tak dużej liczbie wyników i ich interpretacji tego typu pomyłki są zrozumiałe i zostaną zapewne skorygowane.

źródło materiałów badawczych stanowiły dane zgromadzone w systemie FADN (Farm Accountancy Data Network). Dodatkowym źródłem były dane statystyczne GUS i Eurostatu, a także literatury. Przy ocenie i analizie wyników ekonomicznych wykorzystano metodę porównawczą. Opis metodyki jest klarowny, pozwala na śledzenie kolejnych etapów badań i ewentualną ich późniejszą weryfikację.

W pracy przedstawiono **wyniki badań** w postaci 17. rysunków i 89. tabel (37 tabel w załączonym aneksie) oraz ich omówienie i dyskusję. Rozdział ten obejmuje 114 stron (tj. 58% całej pracy) i został podzielony na dwa podrozdziały. Świadczy to o dużej liczbie zebranych i przedstawionych w pracy wyników.

Podrozdział 1 pt. „Potencjał produkcyjny polskiego warzywnictwa jako czynnik konkurencyjności” poświęcony jest produkcji warzyw w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej (Francji, Holandii, Hiszpanii, Niemiec i Włoszech). Z lat 2004-2016 przedstawiono powierzchnię uprawy i wielkość zbiorów warzyw w uprawie polowej w Polsce na tle wybranych krajów UE. Z lat 2005 - 2013 zaprezentowano dane dotyczące liczby gospodarstw i średniej powierzchni upraw. W tym rozdziale przedstawiono strukturę gatunkową warzyw uprawianych w Polsce i w wybranych krajach UE, oraz wielkość przeciętnie uzyskiwanych plonów. Doktorantka wykazała się tu dużą umiejętnością i dojrzałością w interpretacji wyników. Na uznanie zasługują próby wytłumaczenia zaobserwowanych zależności i zachodzących zmian w uprawach warzywniczych, a nie tylko samych danych liczbowych.

Podrozdział 2 pt. „Koszty i wyniki ekonomiczne gospodarstw warzywniczych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej” jest zasadniczym opracowaniem Autorki. Doktorantka dokonuje w nim dogłębnej analizy zależności pomiędzy kosztami i wynikiem ekonomicznym, a wielkością gospodarstw warzywniczych w Polsce i wybranych krajach UE. Zebrane dane są szczególnie ważne z poznawczego punktu widzenia, ponieważ zasoby czynników produkcji, koszty oraz efektywność produkcji, jak i wykorzystanie czynników produkcji są ważnymi elementami decydującymi o konkurencyjności kosztowej gospodarstw. Przedstawione wyniki są bardzo dobrze zestawione i opracowane, a także zweryfikowane statystycznie dla głównych czynników.

Rozdział ten jest napisany poprawnie, a Autorka bardzo wnikliwie analizuje uzyskane wyniki na tle literatury. Analiza ta dotyczy oceny poziomu, dynamiki i struktury kosztów gospodarstw o zróżnicowanej wielkości, specjalizujących się w uprawie polowej warzyw w płodozmianie rolniczym i ogrodniczym. Bardzo wnikliwie przedstawiono wyniki dotyczące

**Reasumując** stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Lidii Gunerka-Marciniak pt.: „Koszty jako czynnik konkurencyjności w produkcji warzyw gruntowych w Polsce i wybranych krajach UE”:

1. Wnosi znaczący wkład do rozwoju nauk ekonomicznych.
2. Uznaję, że praca jest w pełni nowatorska i stanowi duże osiągnięcie badawcze z uwagi na złożoność problematyki, jasno sprecyzowany cel oraz pełną, konsekwentną i wszechstronną jego realizację.
3. Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Uzyskane rezultaty mają dużą wartość poznawczą i użyteczną.
4. Wnosi ona wiele nowych elementów, które oprócz wartości poznawczych umożliwiają dalsze doskonalenie metod analizy ekonomicznej w ocenie efektywności produkcji.
5. Właściwie zgromadzone piśmiennictwo, kompletność wyników oraz ich poprawna interpretacja świadczy o pracowitości i dojrzałości Autorki pracy. Bez wątpienia Doktorantka należycie postanowiła zająć się trudnym problemem badawczym i wywiązać się z podjętego zadania, wykazała przy tym dużą wiedzę w rozwiązywaniu problemu naukowego i jego interpretacji.
6. Świadczy to, że posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych i kierowania badaniami.

W związku z powyższym stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji praca odpowiada ustawowym wymogom stawianym rozprawom doktorskim (Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. poz. 882 i 1311) i **wnioskuję do Rady Wydziału Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu w Warszawie o dopuszczenie mgr Lidii Gunerka-Marciniak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**



